

Premis

SIGNUM

Consell Comarcal del Solsonès

Sigñum

Solsonès, 23 de desembre de 1997

JOSEP CASSERRAS, UN GRAN MEREIXEDOR DEL PRIMER PREMI SIGNUM

El Consell Comarcal del Solsonès ha pres la iniciativa d'instituir els Premis Signum, els quals s'atorgaran anualment, per tal de reconèixer la tasca i l'exemple de totes aquelles persones i institucions de dins i de fora de la comarca que hagin destacat al Solsonès, tant per la seva vàlua professional com per la seva qualitat humana en qualsevol dels àmbits possibles, siguin de l'esport, científic, mèdic, artístic, cultural o polític, entre d'altres.

En la primera edició duta a terme el dia 23 de desembre de 1997, el Consell Comarcal va lliurar el guardó al doctor Josep Casserras i Solé, metge amb una indiscutible trajectòria professional, humanitària i de relació social al Solsonès.

Com es va destacar en la glossa pronunciada en el transcurs de l'acte de presentació, la generositat i la humanitat són dos dels aspectes més destacats d'aquest metge que durant quaranta anys ha desenvolupat una valuosa tasca al Solsonès. La seva entrega i despreniment humà el van portar a trencar la brillant

carrera que se li augurava a Barcelona, per dedicar-se a fer de metge de capçalera al Solsonès, atenent igual rics i pobres, en una època en què els mitjans eren molt diferents dels actuals. La medicina i el Solsonès són les dues sanes obsessions del doctor Casserras. Com a metge va exercir les 24 hores del dia, com a ciutadà ha col.laborat amb entitats culturals com és el cas de l'Orfeó Nova Solsona. La projecció i millora de la cultura catalana, o la conservació del patrimoni cultural i rural de la comarca són altres aspectes que encara avui dia preocupen el doctor Casserras. Per a ell, el Solsonès ho és tot, i com diu la seva dona: quan anem fora només respira quan comença a xafar les pedres d'aquesta comarca nostra.

Casserras és per aquests i per tants altres aspectes que serien llargs d'enumerar un home que ha sabut arribar als ciutadans, i aquest és també l'objectiu dels Premis Signum. Per tant, que millor que Casserras per encapçalar una saga de guardonats que esperem que amb el pas dels anys arribi a ser nombrosa.

Aquesta publicació també pretén ser la continuïtat de l'homenatge que Casserras va rebre el passat 23 de desembre amb l'entrega del guardó. Per aquest motiu, en les pàgines següents transcrivim la glossa pronunciada per la Dra. Maria-Àngels Clotet. És un escrit emotiu en el qual es fa una encertada pinzellada de la personalitat humana d'aquest metge.

F. Xavier Ballabriga i Cases

President del Consell Comarcal del Solsonès

HOMENATGE AL METGE JOSEP CASSERRAS I SOLÉ, PRIMER PREMI SIGNUM ATORGAT PEL CONSELL COMARCAL DEL SOLSONÈS

GLOSSA PRONUNCIADA PER MARIA-ÀNGELS CLOTET I MIRÓ*

Voldria ser, intentaré ser, portaveu del sentiment de la gent d'aquesta terra envers la personalitat del metge Casserras. Diuen d'ell:

“És molt bo”, “és un home extraordinari”, “es dedicava als malalts totalment, s'hi abocava”, “les endevinava totes”, “home de poques paraules i de resultats efectius”, “sort en vàrem tenir”, “no ens cobrava mai res”, “semblava que el temps per a ell no existís”...

Segurament són aquestes les expressions més repetides per la gent i que consti que he parlat amb molts. No he afegit res al que la gent diu i a com ho diu. La valoració que en fan és tan positiva que no he trobat ningú amb la més lleu reserva. Fins una senyora entusiasmada que em deia: “D'ell ens agradava tot, hasta l'olor de la colònia que sempre portava”.

No em referiré a la seva infantesa, com tampoc als seus anys d'estudiant al seminari de Solsona, sens dubte transcendents en la formació de la personalitat.

M'ha semblat que el temps només permetia referir-se amb una certa profunditat a l'etapa de la vida dedicada a l'exercici de la medicina a Solsona i al Solsonès.

Els anys d'estudiant de medicina transcorren a Barcelona entre la Universitat i la fonda del carrer d'Urgell. Allà un grup de companys

* MACM, filla de Navès, és doctora en dret per la Universitat de Barcelona, cap dels Serveis Jurídics de l'Ajuntament de Manresa, professora associada de dret internacional públic i relacions internacionals de la Universitat Pompeu Fabra, directora de l'Escola Universitària de Gestió i Administració Pública de la Fundació Universitària del Bages, i *expert* del programa *local democracy* del Consell d'Europa per Ucraïna, Bielorússia, Rússia i Lituània.

compaginen estudi, tertúlia i il·lusions de futur. Entre ells, Casserras és el *selenita*, perquè es dibuixa aquella característica del seu tarannà, que comunament la gent n'ha dit *despistat*, i que, en el seu cas, no és res més que una concentració vital apassionada per les coses importants, per les coses transcendents, per les coses que valen la pena.

Som a finals dels quaranta, anys particularment difícils i no només al nostre país. Europa ha quedat devastada per la guerra. I mentre JC estudia la carrera una comissió interina de les Nacions Unides prepara la creació del que seria l'Organització Mundial de la Salut (OMS), nascuda oficialment el 7 d'abril de 1948 amb l'encomiable missió de lluitar contra la malaltia mitjançant l'establiment de condicions d'un estat de benestar físic, mental i social per a tots els éssers humans.

Per raons de la meva pròpia formació personal, i com a reconeixement a la valuosa tasca que ha desenvolupat en aquesta comarca durant quaranta anys, m'ha semblat que la millor forma de situar en el temps l'obra del Dr. Casserras és en el marc de la creació i activitat a Europa, de l'OMS, de la més alta institució internacional, en la qual la humanitat ha dipositat les seves esperances de vèncer la malaltia.

Efectivament, durant anys la gent del Solsonès va dipositar la confiança en dos metges, el Dr. Cases, el bon record i la memòria del qual perviuen intensament entre nosaltres, i el Dr. Casserras, que va venir a Solsona com a metge trencant la brillant carrera que se li augurava al costat del seu mestre, el professor Agustí Pedro Pons. Aquest és un fet conegut per tothom. En els últims anys de carrera, Casserras era ja ajudant de sala de medicina interna del Dr. Pedro Pons, la qual cosa li conferia un estatus especial que els seus companys reconeixien. I era molt difícil ser alumne predilecte del Dr. Pedro Pons. Un altre mestre entranyable per Casserras fou el professor Pere Farreras Valentí, definit com un geni de la medicina i de les relacions humanes.

Jo suposo que en aquell moment va venir a Solsona entenent que havia de complir un deure, com tantes vegades ha fet en la seva vida. El seu oncle metge, Agustí Solé i Xarpell, es va posar malalt i va venir a suplir-lo. Després hauria d'actuar el seu lligam afectiu amb Solsona, la seva ciutat.

El dia 3 de juliol de 1951, la Universitat de Barcelona li atorga el títol de metge, llavors començaria el període de milícies a Granada com a alferes de cavalleria. Anys després entraria al cos de metges forenses, compaginant aquestes funcions amb les pròpies de la plaça de metge a Solsona.

1952-1967:

La primera etapa de vida de l'OMS cal situar-la entre 1952 i 1967. Precisament m'ha semblat veure una primera etapa també en l'activitat del metge Casserras. L'OMS comença la tasca de reconstrucció dels serveis de salut a Europa i presta una atenció especial a la lluita contra la malària i la tuberculosi i en favor de la salut maternoinfantil. Mentrestant, el Dr. Casserras desenvolupa a partir de la segona meitat dels anys cinquanta una intensa activitat suplint la falta de mitjans amb molta voluntat i perícia.

Comença la consulta al matí, però tard, ha visitat malats fins a altes hores de la matinada. La comarca és molt gran i els camins a vegades són impracticables; les circumstàncies de cada malalt són sovint aclaparadores. La majoria de cases no tenen condicions d'habitabilitat: avis immobilitzats per la malaltia envoltats de parets que regalimen humitat; situacions de pobresa material i humana. I el metge ho fa com pot, dedicant-hi saber i els propis mitjans. Recordeu que en aquell temps la cobertura del *seguro* era mínima i a més no es feia servir. Es podia arribar a esperar en circumstàncies similars que, com a màxim, un metge que havia de viure de metge no cobrés res, el que sobrepassa els límits de la generositat i el despreniment humà són aquells casos en què el metge Casserras discretament donava diners a la família del malalt.

L'il·lustre cardiòleg Josep Corrons i Espinal, company i amic del Dr. Casserras, m'explicava que visitant malalts conjuntament amb ell havia vist néixer el sol en aquestes contrades. D'aquí les anècdotes que expliquen del metge Casserras quedant-se adormit a la vora del malalt, rendit pel cansament; o bé, mort de gana, destapant les cassoles quan arribava a les cases, al més pur estil Joan XXIII quan era delegat apostòlic a Ankara.

La bonhomia i compassió que sentia pels malalts el portaven a fer-se càrrec del seu trasllat a un centre hospitalari, quan feia falta. Preocupat el metge per la correcta diagnosi, a vegades es distreia en la conducció o simplement s'oblidava del cotxe. En una ocasió, quan li digué a un malalt que ell mateix el traslladaria, aquest, que estava molt conscient, li repetia: "Deixem-ho córrer, doctor, deixem-ho córrer. No es mor ningú que Déu no vulgui!". Aquestes situacions de subdesenvolupament eren les que patia el Dr. Casserras i contra les quals lluitava l'OMS, que aconseguí al final d'aquesta primera etapa eradicar la malària a Europa i establir les bases del que seria l'Administració de la sanitat pública a Europa, aprovades en la Conferència de Zagreb de 1964.

El 1967 acaba l'etapa de consolidació de l'OMS, com també l'etapa de consolidació personal i professional del metge Casserras. S'havia casat amb l'Anna Maria Quintà i Riu, que ha estat des del primer moment valuós ajut en la professió i en la vida. I havien nascut els seus dos fills, la Maria Claustre i el Josep.

1968-1977:

En la segona etapa 1968-1977, l'OMS aprova un seguit de programes a llarg termini sobre les malalties cardiovasculars, la salut mental i les condicions medi-ambientals. I ja que he citat les cardiopaties, diré que quan el Dr. Casserras en diagnosticava alguna era gairebé infal·lible. Torno a citar el testimoni del Dr. Corrons per afirmar que, entre els metges de Manresa, quan Casserras havia fet una diagnosi, per difícil i fosca que es

presentés, el comentari sempre era el mateix: "Si ho ha dit el Casserras, no en dubtis gaire". I això em porta a parlar de l'ull clínic que el caracteritzava.

JC tenia, té, ull clínic; aquell art diagnòstic, virtut personal i intransferible de la qual parla Gregorio Marañón. Diu el Dr. Marañón: "no es tracta de posar en relació el dolor amb el lloc d'origen sinó d'alguna cosa més, de penetrar en la medulla vital de l'altre ser, la qual cosa només pot fer-se mitjançant el diàleg de les paraules, de la mirada, de les actituds. El ser humà, sa o malalt, ens mostra les seves llums i les seves ombres... I per il·luminar aquestes zones opaques es necessita una capacitat especial en aquell que tracta de fer-ho...", per acabar, afirma Marañón que el més important en aquest procés és una actitud que tingui en compte l'enorme valoració de la individualitat del malalt.*

Casserras era, és, un metge humanista i cultivat, que estudiava, i que estudiava cada cas; que quan dubtava tornava a visitar el malalt, hi patia, s'angoixava. Era metge les 24 hores del dia. Repeteixo, era metge les 24 hores del dia. Aquí rau, al meu entendre, el secret de l'èxit en el pronòstic. L'avalaven els seus coneixements, la seva lucidesa, sens dubte, però era la seva infinita humanitat la que li permetia entendre l'anomenat *inconscient vital*. I és aquesta humanitat davant la qual avui la gent es rendeix i l'enyora.

En canvi, les xifres, els percentatges, els pressupostos, les organitzacions hospitalàries, fins i tot vocacions a ser servit, estan massa lluny, massa sovint, del malalt individualitzat i personalitzat.

Casserras sabia trobar la costura entre l'ànima i el cos, que és on es diu que resideix la solució a la malaltia. N'eren el fil conductor la seva lucidesa, delicadesa i humanitat.

* LOPEZ IBOR, J. J., *Marañón, médico humanista*, Cuadernos Hispanoamericanos, Instituto de Cultura Hispánica, núm. 246, Madrid, 1970, Pàg. 520-522

I ja que he citat Marañón, a qui va conèixer Casserras essent estudiant, recordaré que aquest metge parlava del "patriotisme del temps", com aquell deure social i greu obligació d'estimar i ser fidel a l'època que ens ha tocat viure. La faceta cívica del metge Casserras és gairebé tan intensa i generosa com la seva vida professional.

Mai la seva professió el va fer distreure d'una profunda estimació a la seva terra i a la seva ciutat. Era membre de gairebé totes les associacions cíviques i anava a les reunions encara que només fos els darrers cinc minuts. Va tenir un interès especial en la salvació del patrimoni històric i monumental de Solsona. Casserras tenia inquietuds culturals i lluitava en temps adversos per protegir el patrimoni i l'entorn. Parlava amb tècnics i líders socials de la necessitat d'aconseguir uns pulmons verds que la ciutat necessitaria en el futur, quan encara no havia arribat el concepte de l'urbanisme com a ordenació integral del territori.

Durant la dècada de la qual us parlo, JC va ser president de l'Orfeó Nova Solsona, i com en tot, hi abocava entusiasme... Un dia, a les 4 de la matinada truquen a casa de Josep Muxí, membre de la junta i impressor; aquest baixa corrents pensant que la necessitat és veritablement urgent. I es troba el metge Casserras que li diu: "Mira Muxí, et porto l'escrit de presentació del programa, mirat'ho i digue'm què et sembla". I en Muxí explica que li va dir que el trobava molt bé, i no pas per treure-se'l de sobre a aquelles hores intempestives. "És que en sabia molt, feia uns escrits molts macos", manifesta deixant traslluir l'afecte que li té, i desgrana tot seguit el munt d'activitats que es van fer sota la presidència del metge, sempre discretament i sense protagonismes.

Una altra faceta poc coneguda són les aportacions que ha fet al Museu Etnogràfic de Solsona. Casserras veia una cosa abandonada en una casa, els feia veure l'interès que tenia i, si la hi donaven, la portava al museu i posava el nom de la casa de pagès d'on procedia.

1977-1985:

Són els anys que l'OMS aprova i posa en marxa el programa Salut per a tothom a l'any 2000, a Europa. Els 38 objectius aprovats a la conferència de Alma Ata, de 1978, que marquen l'inici de la reforma de l'assistència primària.

1977 és l'any del ressorgiment democràtic del país. Precisament aquest any es clausurava el Congrés de Cultura Catalana, com s'ha recordat aquests dies. Doncs bé, en el marc d'aquest Congrés, Casserras va propugnar un projecte d'eix transversal que dóna idea de la seva preocupació per la comarca. Ell defensava un eix que unís Lleida i Girona passant per Balaguer, Solsona, Berga, Ripoll i Figueres. A ningú se li escapa la incidència que hauria tingut per a aquestes comarques, a ningú se li escapa la seva inquietud pel benestar i el progrés de la nostra gent.

I van arribar les eleccions municipals del 79. Ell, que s'havia preocupat tant pel futur de Solsona, no podia quedar-se còmodament al marge, i va encapçalar un grup de gent identificat amb les idees catalanistes, de recuperació de les llibertats nacionals. En l'últim moment va renunciar a ser cap de llista per CiU perquè va creure que es trobaria amb una certa incompatibilitat, si més no de temps, amb l'exercici de la medicina. Va sacrificar, de segur, una gran il·lusió, perquè volia ser metge a totes hores i fins al final.

Però va continuar treballant per les mateixes idees com a candidat al Parlament de Catalunya a les eleccions del 1980. Va recórrer la comarca explicant el seu projecte de país, i com sempre discretament, però de manera efectiva; sense fer soroll, sense penjar-se medalles.

En el balanç de la seva acció en favor de la comarca, mereix també una menció especial el desplegament d'esforços que va fer, al seu dia, per recuperar la capitalitat de Solsona com a seu del Jutjat de Primera Instància.

Al final d'aquesta etapa, pateix l'hemorràgia cerebral. Fins a quin punt va patir físicament i psicològica només ho saben ell i els seus. Però nosaltres sabem que no va claudicar. El van ajudar bons metges amics, homes de la talla de Carles Llusà, però sobretot va lluitar amb el millor de si mateix i va guanyar una recuperació que era molt desitjada però no tan esperada. La grandesa humana la demostrà com mai continuant amb dignitat exercint de metge; perquè aquesta era la seva voluntat i la voluntat de la gent.

1985-1994:

L'OMS aprova a Milà la declaració 'Ciutats Saludables', que propugna un tractament multidisciplinari de la salut i molt especialment lliga criteris sanitaris amb l'urbanisme, demanant un canvi a l'hora d'afrontar la planificació de les ciutats.

Una altra felicitat coincidència. No us sembla que això era el que predicava el metge Casserras a Solsona, feia anys?

Aquesta etapa la resumiré dient que està marcada per l'afecte de la gent, i per un fet que l'ompliria de legítim orgull: en una família de metges, la seva filla, Maria Claustre, continuaria la nissaga i li pren el relleu.

A la Maria Claustre l'acompanyen valors del seu pare: el tarannà afable, l'esperit servicial i altres potencialitats per a l'exercici de la medicina que el temps s'encarregarà de demostrar. Li ajudarà a aconseguir-ho l'exemple del seu pare, a qui professa una profunda i entranyable admiració.

I a les acaballes del meu parlament, hauran advertit vostès el meu atreviment de ni tan sols fer una mínima referència a la inidoneïtat de la meva persona per complir l'encàrrec de pronunciar la glossa d'aquest acte; encàrrec que molt agraeixo, senyor president del Consell Comarcal. El vaig acceptar sense fer-me

pregar tot i sabent que hi ha persones que ho podien fer millor. Ho vaig acceptar perquè tinc un privilegi o honor que no té ningú més: la que us parla va ser el primer infant que el Dr. Casserras va ajudar a arribar al món essent ja metge titular de Solsona. Sempre se m'ha dit així.

Entengui's doncs, la meva presència en aquest lloc, com el símbol de l'afecte i l'agraïment que li deuen infinitat de persones, les que ja han passat, les que viuen al Solsonès o a fora, i dels que som aquí.

La Universitat d'Oxford, el 1943, investí doctor honoris causa el professor Trueta, metge i patriota, dient-li en llatí: 'Els romans coronaven un home per haver salvat la vida d'un altre home. Nosaltres, avui, honorem un home per haver salvat la vida de molts' *. Segui dita aquí també aquesta oració clàssica, i que ningú oblidi mai que el Dr. Josep Casserras i Solé:

- Podia haver seguit una brillant carrera mèdica i científica a Barcelona i va escollir Solsona.
- Podia haver-se limitat a ser un bon metge -que no és poc-, però creia que això no és possible sense comprometre's amb la gent, amb la ciutat i amb el país.
- Podia haver-se dedicat a recollir afalagaments: el seu estatus professional i la seva condició d'home lluït, elegant i ben plantat, li conduïen, i va optar per la discreció efectiva.
- Per les mateixes raons, podia haver estat distant amb la gent, i des de sempre el caracteritza una delicadesa exquisida.
- Podia haver estat el primer alcalde democràtic de Solsona i li va semblar que havia de continuar essent metge i ciutadà militant, les 24 hores del dia.

* PUJOL I SOLEY, J. *El Doctor Trueta, científic i patriota. Josep Trueta (1897-1977) en homenatge*. Barcelona: Ed. Fundació Barcelona, 1996, Pàg. 9.

- Podia haver-se fet ric i va preferir ser generós.
- Podia haver claudicat quan la malaltia li va limitar els moviments, i malgrat aixó va donar exemple de valentia i dignitat.
- En definitiva, podia haver tingut l'ambició de ser i, en canvi, va tenir, té, la nobilíssima ambició de fer.

Senyors i senyores, digníssimes autoritats: aquesta és la grandesa de l'home i del metge, aquesta és l'alta exemplaritat cívica que avui, Solsona i el Solsonès, reconeixen. M'agradaria haver-li fet justícia.

Solsona: Palau Llobera, dimarts, 23 de desembre de 1997

